

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ЗБОРНИК

НАУЧНО - СТРУЧНА ТРИБИНА
„ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА
УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЈА“

ШТИП, 2016

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

НАУЧНО - СТРУЧНА ТРИБИНА

„ ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЈА “

(одржана на ден **7.10.2016** година, Факултет за образовни науки, Штип)

2016, Штип

За издавачот:

проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки одбор – Editorial Board:

проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Кирил Барбареев
доц. д-р Даниела Коцева
доц. д-р Ирена Китанова

Јазично уредување - Language Editor:

Весна Ристова (македонски јазик)
м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Дизајн на корица - Design:

проф. д-р Никола Смилков

Техничко уредување – Technical Editing:

доц. д-р Даниела Коцева
доц. д-р Ирена Китанова

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

37.011.3-051 (082)

ПРЕДИЗВИЦИТЕ и перспективите на учителската професија:
научно-стручна трибина: (одржана на ден 7.10.2016 година, Факултет
за образовни науки, Штип) / [уредувачки одбор Снежана
Јованова-Митковска ... и др.]. - Штип: Универзитет „Гоце Делчев“,
Факултет за образовни науки, 2016. - 136 стр. ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите. - Abstract

ISBN 978-608-244-365-2

а) Учителска професија - Зборници
COBISS.MK-ID 102229002

СОДРЖИНА

Предговор	6
Снежана Јованова – Митковска ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ!.....	7
Оливер Цацков УЧИТЕЛОТ - ЛИЧНОСТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ СЛЕДИ И ПОЧИТУВА.....	12
Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Даниела Коцева, Ирена Китанова ЗА ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА ПРОФЕСИЈАТА УЧИТЕЛ	17
Елена Ташкова, Лидија Камчева Панова, Страхил Газепов ПРЕДИЗВИКОТ НА УЧИТЕЛОТ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИ СО РЕФРАКТОРНИ АНОМАЛИИ ВО ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ ВО ООУ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“- ШТИП	23
Снежана Јованова – Митковска, Билјана Попеска ЕФЕКТИВНАТА, ЕФИКАСНА СОРАБОТКА СО РОДИТЕЛИТЕ - ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНОТО ВО СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ.....	29
Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Ирена Китанова ИНТЕРКУЛТУРНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ – ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНИЦИТЕ ВО МУЛТИКУЛТУРНИТЕ ОПШТЕСТВА	37
Елизабета Симоновска ВОСПИТУВАЧИТЕ И НАДАРЕНОСТА КАЈ ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ ДЕЦА	42
Весна Димитрова ВЛИЈАНИЕТО НА КРЕАТИВНАТА СРЕДИНА ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ ДЕЦА	44
Весна Ничева, Нада Арсова КРЕАТИВНОСТ ВО НАСТАВАТА	49
Ирена Китанова, Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Даниела Коцева МОЖНОСТИ И ФОРМИ НА РАБОТА СО НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ОД ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ	57
Верица Јосимовска ИНОВАТИВНИ МЕТОДИ ВО УЧЕЊЕТО И ПРОУЧУВАЊЕТО НА ЧУВСТВТЕЛНИ И КОНТРОВЕРЗНИ ИСТОРИСКИ ТЕМИ	62

Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Биљана Иванова ФРАЗЕОЛОГИЗМОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК – ПРЕЧКА ИЛИ ПРЕДИЗВИК	66
Ленче Насев УЛОГАТА НА СОВРЕМЕНИОТ НАСТАВНИК ВО НАСТАВАТА ПО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ	73
Снежана Мирасчиева, Виолета Петкова СОДРЖИНИТЕ НА НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ ПО БАЛЕТ ВО ОСНОВНИТЕ МУЗИЧКИ УЧИЛИШТА - ПРЕДИЗВИК ЗА УЧИТЕЛОТ.....	77
Билјана Попеска, Снежана Јованова – Митковска ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА BRAIN BREAK ВО УЧИЛИШТАТА ВО МАКЕДОНИЈА И ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА ИСКУСТВАТА ВО МЕЃУНАРОДНИ РАМКИ.....	83
Ружица Коштанова, Катица Костова МОДНИТЕ РЕВИИ ВО СТРУЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ – ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНИКОТ.....	90
Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Ирена Китанова, Даниела Коцева ВИДОВИ АСОЦИЈАЛНО ОДНЕСУВАЊЕ КАЈ МЛАДИТЕ СРЕДНОШКОЛЦИ.....	95
Емилија Угриновска, Билјана Илиев СПОСОБНОСТИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ЗА ПРЕПОЗНАВАЊЕ НА УЧЕНИЦИ СО ПСИХОСОЦИЈАЛНИ ПРОБЛЕМИ	100
Киро Јорданов ДИСЛЕКСИЈАТА - ПРЕДИЗВИК НА 21 ВЕК	104
Трајче Стојанов КАЛОКАГАТИЈА КАКО ВОСПИТЕН ИДЕАЛ	118
Милена Ристова Михајловска ПРЕКУ ХЕРМЕНЕВТИЧКИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ И АНАЛИЗА НА ТЕКСТ, СРЕДНОВКОВНАТА КНИЖЕВНОСТ ПОБЛИСКУ ДО СОВРЕМЕНИОТ ЧИТАТЕЛ, УЧЕНИК И СТУДЕНТ	124
Данче Николовска Вратеовска СТИЛИЗИРАНИ ФАКТИ ЗА ЕКОНОМСКИТЕ ЦИКЛУСИ И ПОТРЕБАТА ОД АНТИЦИКЛИЧНА МАКРОЕКОНОМСКА ПОЛИТИКА.....	134

УДК 373.3.091.212.6-056.45

Прегледен труд

МОЖНОСТИ И ФОРМИ НА РАБОТА СО НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ОД ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ

Ирена Китанова¹, Емилија Петрова Ѓорѓева², Снежана Мирасчиева³,
Даниела Коцева⁴

^{1,2,3,4} Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Апстракт: Проблемот на раното идентификување, обука и воспитување на надарените и талентирани деца денес е сè поприсутен. Теоретските и практични прашања, можностите и форми на работа со нив последниве години се предмет на истражување во целиот свет. За учениците од основната училишна возраст овој период е најпогоден за откривање на надареноста, на нејзино идентификување, насочување и развивање на потенцијалните можности. Оттука е неопходно да се изнајдат сите можности и форми на додатна работа со надарените ученици: запишување на учениците во прво одделение, работа со надарените во рамките на редовната настава, структурирање на диференцирани (развојни) одделенија, односно групи во рамките на одделението, врз основа на способностите на три нивоа, делумно хомогено групирање на надарените ученици, забрзано напредување, училишна акцелерација, индивидуализација и диференцијација на наставата, слободни активности (секции), додатна работа со надарените ученици, користење на современи технички средства, пред сè, компјутер, таблет.

Клучни зборови: надарени, талентирани, способност, можност, додатна работа.

POSSIBILITIES AND FORMS OF WORK WITH TALENTED STUDENTS IN ELEMENTARY SCHOOL

¹Irena Kitanova, ²Emilija Petrova Gyorgyeva, ³Snezana Mirascieva,
⁴Daniela Koceva

^{1,2,3,4} Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delchev” Shtip

Abstract

The problem of early identification, training and education of gifted and talented children is becoming more prevalent today. Theoretical and practical issues, possibilities and forms of work with them in recent years have been the subject of research worldwide. For elementary school students this period is most suitable for the detection of talents and of identifying, targeting and developing potential opportunities. Thus it is necessary to find all the possibilities and forms of additional work with gifted students: enrollment of students in the first grade, working with gifted students within the regular curriculum, structuring of differentiated (developmental) grades or groups within the grade, based on capabilities at three levels, forming partly homogeneous groups of gifted students, accelerated advancement, school acceleration, individualisation and differentiation of

teaching, leisure activities (sections), additional work with gifted students, using modern technical means, above all, computers and tablets.

Key words: gifted, talented, ability, opportunity, additional work.

Вовед

Научните податоци укажуваат дека надареноста, дарбата претставува резултат на заемно делување на многу чинители во процесот на сознајните и практични делувања: природно наследство, социјални услови, својства и карактерни особини на личноста на ученикот.

Развојот на дарбата многу зависи од целокупното педагошко влијание и делување. Децата кои поседуваат големи способности во многу области се разликуваат по љубопитноста, големиот фонд на зборови, развиена фантазија, брзо читање, склоност кон креативна и интелектуална активност, голема иницијатива, упорност, самостојност во мислењето и однесувањето. Надареноста може да се манифестира во најраното детство, но и подоцна зависно од психичкиот развој на секое дете. Затоа е потребно да се пронајдат сите можности на додатна работа со надарените ученици од младата училишна возраст. Една од првите е уписот/запишувањето на ученикот во прво одделение. Таквото дете може, но и не мора да биде надарено, но во секој случај е поспособно од своите врсници, зашто неговите интелектуални способности би требало да бидат натпросечни што дава потенцијални можности за искажување на надареноста.

Во праксата не се дава доволно внимание на овој проблем, зашто нема единствен критериум за прием на децата. Многу педагози и психолози под притисок на родителите, директорот или наставникот ги примаат и оние деца кои не ги исполнуваат условите, немаат високи и други интелектуални способности за да можат рамноправно да ги вклучат во работата и активностите со една година постарите другарчиња. Затоа е неопходно да се утврдат единствени критериуми за прием и селекција на децата и да се запишуваат само оние кои се навистина особено способни и потенцијално надарени.

Диференцирани (развојни) одделенија

Работата со надарените ученици се одвива во рамките на редовната настава (редовни часови), во скромни услови на нашите училишта, е минимална и речиси невозможна. Во едно исто одделение, на пример, се наоѓаат ученици на возраст од девет години, а ментално се на ниво на учениците на возраст од шест до дванаесет години. Независно од тоа, наставните програми и содржини се еднакви за сите ученици и резултатите се бараат подеднакво од сите, без оглед на нивниот ментален развој. Порано имаше проблем да се организира ваков вид настава бидејќи бројот на децата беше многу голем, но сега со намалувањето на наталитетот и сè помалиот број на ученици во едно одделение е можно да се организира работа со надарените ученици.

Но без оглед на тоа, диференцираните (развојни) одделенија ги сочинуваат одделенија со поделба на учениците на три нивоа: одделение на ученици со потпросечна интелектуална способност - прв степен на напредување; одделение на ученици со просечни интелектуални способности - втор степен на напредување; и одделение на ученици со натпросечни интелектуални способности - трет степен на напредување.

Меѓутоа, внатре во одделението, би имало не така големи разлики: најдобри, средни и слаби. Тие ученици би биле со приближно исти способности со што би имало натпреварувачки дух, борба да се биде најдобар во одделението, односно стремеж да се

напушти одделението и да се оди во друго одделение со втор или трет степен на напредување. Со тоа би се овозможила голема флексибилност за преоѓање од едно во друго одделение. Доколку некој ученик покаже подобри резултати во одделението со прв степен на напредување, тој би се преместил во одделение со втор степен на напредување (кај учениците со просечни интелектуални способности) и обратно. Доколку некој ученик со трет степен на напредување (ученици со натпросечни интелектуални способности) не може да ја следи програмата со другите ученици, тој би се вратил во одделението со втор степен на напредување (ученици со просечни интелектуални способности). Освен тоа и програмите треба да бидат диференцирани по нивоа, како и одделенијата. Наставните форми, методи и средства за работа треба да бидат прилагодени на групите.

Најспособните наставници би требало да работат во одделенијата со трет степен на напредување, со учениците што имаат натпросечни интелектуални способности, а тоа во исто време би можело да претставува напредување во структурата на наставникот. Ваквата диференцијација во одделенијата можеби за некој е неприфатлива, но во стандардната структура на одделенија може да се рече дека натпросечните ученици се оштетени бидејќи нивните способности се гушат и се прилагодуваат на просечниот ученик. Сите во одделението ги знаат слабите ученици кои не можат да постигнат реален позитивен успех или го постигнуваат со голем напор и тешкотија. Тие ученици имаат слаби оценки и се упатуваат на дополнителна настава. Тоа го знаат наставниците другите ученици и родителите. Наспроти нив има натпросечни ученици кои со своето знаење се издвојуваат од другите, па се упатуваат на додатна настава. Во што е проблемот?

Можност за работа со надарените ученици се нуди и во делумно хомогено групирање на надарените ученици. Суштината на ваквата работа е надарените ученици да останат во редовното одделение, а во посебни денови тие се собираат во посебни групи и тогаш во работата со нив се применуваат посебни програми. Такви собирања главно опфаќаат: собирање на надарените во специјални одделенија два пати во текот на неделата; посета на специјалното одделение попладне еднаш во неделата или посета во центарот за надарени и сл. Овие форми особено се разработени во САД.

Збогатени програми за надарените ученици

Една од можностите за работа со надарените ученици во рамките на редовните одделенија претставува збогатената програмска содржина, односно таканаречени збогатени учебници. Станува збор за додатна наставна содржина по одделни предмети. Така на пример некои ученици би работеле додатни содржини од математика, некои од македонски јазик, некои од музичка култура и сл.

Забраното напредување, училишната акцелерација е еден од многуте видови на работа со надарените ученици, но за жал таа ретко се применува или се чини на погрешен начин, честопати стихийно и неорганизирано. проблемот е во стручната неподготвеност на наставникот.

Во рамките на овој разглед може да се согледаат следниве проблеми: а) (не)подготвеност на училиштето и стручните органи да иницираат вонредно напредување на надарените ученици; б) (не)подготвеност на педагошко - психолошката служба во соработка со наставниците да најдат начин за изделување на учениците за акцелерација (со помош на тестови и други испитувања); в) психолошката подготвеност на учениците за акцелерација и наоѓање на соодветни форми и методи за совладување на програмските

содржини. Само со благовремено решавање на овие проблеми акцелерацијата може да има оправдана цел.

Индивидуализацијата и диференцијацијата на наставата и воспитувањето во рамките на редовното одделение има многу предности во однос на другите форми на работа со надарените ученици. Имено, да се индивидуализира наставата значи да се имаат предвид разликите меѓу учениците, да се ускладат постапките и методите на педагошкото делување кон тие разлики, да им се овозможи на учениците да напредуваат според своето темпо, според своите интелектуални и други можности. „Разликите меѓу учениците се однесуваат на општите способности, на брзината на напредување, интересирање, мотивација, ставови, но и на посебните, специјални способности.“ (Ѓорѓевиќ Б. 1979 : 88)

Со индивидуализацијата се настојува да се постигне максимум во развојот на секој поединец, а со тоа и на надарените ученици. Истражувањата покажуваат дека со флексибилна организација на работење во одделението и со додатни планови и програми за надарените ученици може да се намалат слабостите и пропустите во работата со хетерогената група на ученици: „Ваквиот начин на работа овозможува надарените ученици да напредуваат во хетерогеното одделение, да се борат и да се прилагодуваат на работата и другите различни способности со кои во животот подоцна ќе се среќаваат и ќе работат“. (Коциќ Љ., 1973:519).

Слободните активности многу придонесуваат за интензивирање на наставата и на работата со надарените ученици. Изборот на слободните активности не е строго ограничен и пропишан и може да се прилагоди според способностите и на надарените ученици.

Додатна работа и (или) настава

Најважна задача на слободните активности е „задоволување и развивање на интересирањата на учениците“ (Коциќ Љ.,1973:519). Со тоа се поттикнува индивидуалната активност на надарените ученици, нивната самостојност во работата, а принципот на активност доаѓа до потполн израз. „Слободните активности во секциите се погодни за работа со надарените ученици бидејќи така можат да се откриваат и нови таленти.“ (Малушиќ С.:(1986:48)

Стручната помош на наставниците во оваа работа е мошне важна и таа треба да се цени и да се вреднува. Додатната работа (додатна настава) со надарените ученици во основното училиште претставува најпогодна форма на работа. Меѓутоа, треба да се прави разлика помеѓу додатната работа и додатната настава, иако во литературата и праксата тие се израмнуваат.

Додатната настава можеби повеќе треба да одговара на добрите ученици (одличните и внимателните) кои сакаат да знаат нешто повеќе. Тоа значи дека со оваа настава би можело да бидат опфатени и надарените и оние ученици со солидно знаење, но сакаат да постигнат подобри резултати.

На додатната работа исклучиво треба да се групираат надарените ученици кои се стручно идентификувани, со високи општи и специјални способности. Додатната настава може да се проширува, но не и продлабочува, а додатната работа треба да се проширува, да се збогатува и продлабочува на содржински план. Додатната работа претставува збогатување и продлабочување, но и поинакво согледување на програмските барања врз основа на интересите на учениците.

Работата со надарените ученици треба да отпочне уште во првите години на школувањето. Замислете како би изгледало еден ученик во прво одделение кој веќе знае да чита и пишува, пак истото да го прави цело полугодие. Затоа благовременото откривање на надарените ученици овозможува и соодветен воспитно - образовен третман и нуди реални шанси за искажување и развој на сите својства кај надарените ученици од основното училиште.

Литература:

- Ѓорѓевиќ Ј.: „Савремена настава-организација и облици“, Београд, 1981, с.145;
- Ѓорѓевиќ Б.: „Индивидуализација воспитања даровитих“, Београд 1979, с.88;
- Коциќ Љ., Битни фактори постојања интересовања ученика за слободне активности, *Настава и воспитање*, 1973, бр.4 с.519;
- Малушиќ С.: „Слободне активности-за све ученике или само за добре-по њиховој жељи или жељи наставника“, *Економика образовања, Београд 1986, бр.5, с.48;*

